

ZÁZNAM

z Konferencie Akčný plán ochrany vôd v Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov

Miesto: Bratislava, hotel Clarion

Termín: 8-9. septembra 2022

Zúčastnení: 176 účastníkov (z toho online 73 účastníkov)

V dňoch 8-9. septembra 2022 sa uskutočnila konferencia k príprave Akčného plánu ochrany vôd v CHVO Žitný ostrov (prezenčne aj online). Cieľom konferencie bolo predstaviť a konzultovať s odbornou a laickou verejnosťou navrhované ciele a opatrenia Akčného plánu ochrany vôd v CHVO Žitný ostrov. Účastníci mali možnosť aktívne navrhovať konkrétne opatrenia Akčného plánu (AP). Východiskom pre diskusie bolo kritické zhodnotenie súčasnej situácie vo všetkých oblastiach spravovania v území Žitného ostrova – súčasné právne predpisy, implementácia Vodného plánu Slovensko, stav informačných systémov a prepojenie monitorovacích systémov, administratívne postupy pri schvaľovaní územno-plánovacej dokumentácie, Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží, Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií, až po analýzu stavu a úrovne environmentálneho povedomia laickej verejnosti. Konferencia bola členená do nasledovných blokov:

- Úvodné príhovory pozvaných hostí
- Proces prípravy spracovania AP
- Panelová diskusia kľúčových aktérov v území Žitného ostrova
- Interaktívna časť – okrúhle stoly, zhrnutie v plenárnom bloku
- Exkurzia ČOV Hamuliakovo a Vodný zdroj Šamorín.

Podujatie bolo určené pracovníkom verejného sektora, kľúčových rezortov a ich organizácií, okresných úradov a samospráv v dotknutom území, odbornej verejnosti (veda, výskum, konzultačná sféra), priemyselných a poľnohospodárskych podnikov a mimovládnych organizácií. Oznam o konferencii bol verejne prístupný na webovej stránke MŽP SR spolu s podkladovými dokumentami 14 dní pred začiatkom. Konferencia bola prenášaná prostredníctvom sociálnych sietí. Konferencia bola realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšenie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**. Organizáciu konferencie zastrešovala Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP). Moderátorom bol Miroslav Mojžiš, Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti a Martina Paulíková, externá konzultantka.

Konferenciu otvoril štátny tajomník MŽP SR, **Juraj Smatana**. V úvode pripomenul, že rok 2022 vyhlásila OSN za rok venovaný podzemnej vode s mottom „zviditeľniť neviditeľné“. Pripomenul, že Žitný ostrov ako najvzácnejšie územie z hľadiska zásobovania pitnou vodou je neustále atakované zložitými environmentálnymi hrozbami. Pochopenie a význam environmentálnej zodpovednosti je veľkou výzvou pre celú spoločnosť – jedná sa o transformáciu na všetkých úrovniach spoločnosti – od štátnej a verejnej správy, centrálnych orgánov všetkých rezortov, súkromného sektoru, až po jednotlivcov. MŽP SR postupne vytvára legislatívne a finančné podmienky pre realizáciu opatrení na území Žitného ostrova. Štátny tajomník uviedol, že spracovanie AP je jednou z úloh vyplývajúcou z Koncepcie vodnej politiky Slovenska do roku 2030. Sekcia vôd MŽP SR, ktorá bola poverená spracovaním AP pristúpila k jeho tvorbe participatívnym spôsobom a prizvala všetky zúčastnené strany v území Žitného ostrova do aktívneho zapojenia sa pri formulovaní oparení AP. Nestabilný stav spoločnosti (či už je to klimatická kríza, pandémia a vojenský konflikt) je momentom, kedy je potrebné konať – zdôraznil štátny tajomník – a posunúť spoločnosť do budúcnosti a nie do minulosti. V závere poďakoval odborným organizáciám

ako je SHMÚ, VÚVH, ŠGÚDŠ ktoré sa na príprave AP zúčastňujú. Privítanie za organizátora konferencie mala hovorkyňa SAŽP, **Michaela Pšenáková**.

Nasledovali úvodné prezentácie troch pozvaných hostí, zastupujúcich spektrum politického a spoločenského života. Poslankyňa NR SR **Anna Zemanová** uviedla, že zdravá pitná voda nie je samozrejmosť, jedná sa o otázku národnej bezpečnosti. Zdroje znečistenia poznáme – sú to priemyselné prevádzky, čierne skládky, aplikácia pesticídov, nekoordinovaná zástavba. Anna Zemanová pripomenula, že najväčšími vinníkmi sú ľahostajnosť, nevšímavosť a korupcia predošlých vlád, ktoré privierali oči nad elementárnymi nedostatkami. Ocenila prístup MŽP SR a to, že sa pri súčasnom vedení MŽP SR úloha spracovania AP dostala do popredia. Podpredsedníčka pre životné prostredie a územný plán Bratislavského samosprávneho kraja, **Elena Pätoprstá** pripomenula štyri piliere participácie – chuť a dôvera vedenia MŽP SR spracovať AP nie formálnou ale skutočnou participáciou, odborné vedenie participácie, tretím pilierom je otvorená a transparentná účasť a na záver je to implementovanie výsledkov, aby nezostali len v rovine napísaného dokumentu. Účastníkom konferencie sa prihovril člen predsedníctva SAV, **Pavol Šiman**. Uviedol, že za posledných 70 rokov sme Zemi dodali toľko energie, tepla, chemických látok a odpadu, že sme narušili prirodzený kolobeh v prírode a krajine, priniesli sme chaos, s ktorým sa Zem vyrovnáva. Vážnosť krízy a planetárne limity si neuvedomujeme v každodennom živote. Na vedcoch je, aby poznatky, ktoré študujú sprístupňovali vládam, ako aj laickej verejnosti. Naše nerozumné nakladanie s pôdou a vodou sa ukazuje aj v tom najvzácnejšom území Žitného ostrova. Niektoré problémy sa dajú riešiť jednoducho, iné predstavujú komplexné a multidisciplinárne prístupy.

Samotný proces prípravy Akčného plánu ochrany vôd CHVO Žitný ostrov priblížili generálny riaditeľ sekcie vôd MŽP SR **Roman Havlíček** a **Danka Thalmeinerová**. Prezentácia (01) je sprístupnená na webovej stránke. Generálny riaditeľ poďakoval a ocenil veľký záujem o účasť na tejto konferencii. Zdôraznil, že sme konfrontovaní komplexným a dlhotrvajúcim problémom. Pripomenul, že takmer 1,5 roka sa pripravovala nová koncepcia vodnej politiky, pričom konzultácie sa uskutočňovali na všetkých úrovniach. Jedným z opatrení, ktoré koncepcia stanovila je príprava AP – s hlavným zameraním na účinnú ochranu vodárenských zdrojov, lepšie vymedzovanie ochranných pásiem vodárenských zdrojov, ako ich premietnutie do územnoplánovacej dokumentácie. V prezentácii **Danky Thalmeinerovej** boli uvedené hlavné etapy prípravy AP, zostavenie odborných skupín, čiastkové výsledky dokumentované vo Vstupnej správe a Analýze problémov. Na základe zostavenia a analyzovania problémov boli špecifikované ciele budúceho AP v piatich bodoch – udržateľné využívanie územia a jeho rozvoj, bezpečná pitná voda pre obyvateľov Žitného ostrova, znižovanie ohrozovania kvality podzemných vôd z lokálnych zdrojov znečistenia, spoľahlivý monitorovací a informačný systém a zvyšovanie environmentálnej zodpovednosti a tvorba partnerstiev.

Ďalším blokom bola panelová diskusia, ktorej sa zúčastnili kľúčoví aktéri v území Žitného ostrova. Moderátorka **Martina Paulíková** viedla polemiku predstavením „modelových“ predsudkov, ktoré jednotliví aktéri mohli potvrdiť alebo vyvrátiť (prezentácia 02). Poľnohospodárov často dávame „do jedného koša“ - na Žitnom ostrove prosperujú z priaznivých prírodných podmienok a ešte k tomu dostávajú štedré dotácie. Reagovala predsedníčka Agrárnej komory Slovenska, **Elena Patasiová**; napriek tomu, že pôda je daná, poľnohospodár robí 24/7 po celý rok. Agrárna komora Slovenska vznikla na podporu poľnohospodárov – ich osvety, presadzovania precízneho poľnohospodárstva, školenia, vykonávanie laboratórnych skúšok pôdy a vody na dodržiavanie sprísnených zákonných povinností na území Žitného ostrova. Druhým stereotypom – predsudkom má spoločnosť, je k „starostom“ – namiesto toho, aby sa o svojich občanov starali, robia im starosti a majú krátkodobé sľuby. Na Žitnom ostrove je samospráva povoľujú masívnu výstavbu bez adekvátnej infraštruktúry. Hostom bol starosta obce Hviezdoslavov, **Marek Lackovič**, ktorý reagoval, že pasivita občanov k veciam verejným sa prenáša do komentovania na sociálnych (anonymných) sieťach. Pripomenul, že starosta je vykonávateľom rozhodnutí, ktoré sú schvaľované obecnými zastupiteľstvami. Samospráva by uvítala,

aby sa štát neprímerane a byrokraticky neplietol do výkonu – príkladom je, že na vodoprávne konanie ohľadom budovania kanalizácie v obci čakajú 17 mesiacov. Ďalšou panelistkou bola **Alena Trančíková**, Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s. – pripomenula, že akcionármi spoločnosti ako aj prijímatelia finančných príspevkov z EÚ fondov sú mestá a obce. Títo často nemajú odborné kapacity na kvalitné projekty. Práve preto sa očakáva, že BVS, a.s. a samosprávy by mali neustále spolupracovať – nie je to vždy pravidlom. Skúsenosti BVS ukazujú, že samosprávy sú viac naklonené developerom bez ohľadu na potreby ochrany územia. Vodárenským spoločnostiam chýbajú právomoci pri uplatňovaní podmienok v OP vodárenských zdrojov. Skúsenosťou je, že po zistení porušovania právnych predpisov vodárenská spoločnosť môže len oznamovať príslušným orgánom. Nápravné opatrenia sú zdĺhavé alebo žiadne. Následne sa so stereotypom „vedec, ktorému nik nerozumie“ vysporiadal **Peter Malík**, odborný pracovník ŠGÚDŠ. Malík pripomenul, že „stereotyp“ je čiastočne pravdivý, pretože proces spoznávania a bádania je zdĺhavý, vyžaduje mravenčiu prácu a naštudovanie množstva štúdií. Aj vedci sa dostávajú do byrokratického kolotoča – a nato, aby mohli robiť výskum, vyčerpáva ich množstvo procesov, ktoré sú mimo vedeckého bádania. Poslednou panelistkou bola **Annamarie Velič**, zastupujúca mimovládnu organizáciu Za našu vodu. Súhlasila s „predsudkom“, že aktivisti sú nadšenci, ktorí venujú svoj voľný čas otázkam verejným. Pripomenula, že MVO často supľujú úlohy štátu. Ocenila nový prístup MŽP SR pri spolupráci s mimovládny sektorom. Upozornila, že výsledky nie je možné očakávať hneď, ale úlohou MVO zostane upozorňovať na chyby a povzbudzovať dobré projekty.

Poobedná interaktívna časť konferencie pozostávala z okrúhlych stolov - moderovanou diskusiou boli špecifikované okruhy opatrení a v niektorých prípadoch aj konkrétne opatrenia pre AP. Zhrnutie diskusií je uvedené nižšie, bez určenia priorit.

Špecifický cieľ 1: Udržateľné využívanie územia a jeho rozvoj (moderátori: Jana Vršanská a Želmíra Kalinová, MŽP SR)

- prioritizovať povoľovanie výstavby v území spolu s budovaním VK a/alebo zabezpečením primeraného čistenia odpadových vôd
- sprísniť kontrolu evidencie odvozu odpadových vôd zo žump a dôsledné vymáhanie nesplnenia povinností
- strategicky uplatňovať evidenciu žump - z hľadiska ich umiestnenia
- povoľovať žumpy len za splnenia zákonných podmienok
- legislatívne zakotviť povoľovanie stavieb a činností s podmienkou zabezpečenia zadržiavania vody v území
- skvalitniť prípravu, resp. pomoc pri príprave projektov financovania VV a VK zo strany štátu
- zlepšiť prípravu územných plánov a zámerov pre posudzovanie vplyvov (EIA)
- stanoviť záväznosť stanovísk SEA k územným plánom
- zlepšiť vodné plánovanie pre územné plánovanie
- dobudovať kanalizačnú sieť s podporou štátu
- prehodnotiť zraniteľné územia.

Špecifický cieľ 2: Bezpečná pitná voda pre obyvateľov Žitného ostrova (moderátori: Alena Trančíková, BVS, a.s. a Katarína Gablíková, hl.m. Bratislava)

- zabezpečiť nadradenosť verejného záujmu ochrany vôd pri územnom plánovaní, vyhlasovaní nových a prehodnocovaní aktuálnych OP vodárenských zdrojov nad ostatnými záujmami
- upresniť hranice CHVO a OP a ich zápis do katastra
- pripraviť usmernenie pre príslušné orgány štátnej správy o náležitostiach rozhodnutia o OP
- zvýšiť alokácie verejných financií na dobudovanie verejného vodovodu
- stavebná uzáva v prípade, že v lokalite nie je adekvátna infraštruktúra
- zavedenie „systému manažérstva kvality štátnej správy“
- užívateľsky – priateľský informačný systém (E-water)
- potreba posilnenia právnej podpory pre štátnu správu
- pre obce, ktoré majú pripravenú dokumentáciu a prislúchajúce povoľovacie procesy na kanalizačný systém zabezpečiť prístup k financovaniu
- prísna kontrola VÚC pri územných plánoch územne prislúchajúcich obcí.

Špecifický cieľ 3: Znižovanie ohrozenia kvality podzemných vôd z lokálnych zdrojov znečistenia (moderátori: Anna Patschová, VÚVH, Oliver Horvát a Mária Gažíová MŽP SR)

- zvýšenie financovania a zefektívnenie verejného obstarávania pre sanáciu záťaží
- zvýšenie podielu používania nízkorizikových prípravkov na ochranu rastlín (POR) a podpora precízneho poľnohospodárstva
- zlepšenie systému vyhľadávania a odstraňovania nelegálnych skládok
- kontrola subjektov nakladajúcich s nebezpečnými látkami
- dôsledná rekultivácia území s odkrytou podzemnou vodou z vyťažených nevyhradených surovín (štrk)
- zavedenie systému kontroly správnosti prevádzky a účinnosti domových ČOV
- vypracovanie metodiky pre posudzovanie významnej environmentálnej škody na vode a zjednodušenie a zrýchlenie procesu identifikácie a odstraňovania environmentálnej škody
- zahrnutie posudzovania podľa článku 4.7. RSV do systému posudzovania vplyvov na životné prostredie
- kvalitnejšie ČOV versus delená kanalizácia, prinútenie obyvateľov pripojiť sa tam, kde je kanalizácia
- viac kontrolórov pre dôslednejšiu kontrolu zdrojov znečistenia
- stavebná uzávať kvôli nadmernej urbanizácii
- vytvoriť model prúdenia podzemnej vody a transportu tepla v nej v Bratislave
- presnejšie hranice ochranných pásiem (kompatibilné s LPIS) a CHVO.

Špecifický cieľ 4: Spôľahlivý monitorovací a informačný systém (moderátori: Robert Chriaštel, SHMÚ a Zuzana Horvátová, VÚVH)

- prehodnotiť zoznam sledovaných parametrov v podzemnej vode
- rozšíriť monitorovanie vôd tak, aby umožnilo sledovanie, analyzovanie a vyhodnocovanie ukazovateľov kvality
- poskytovať školenia o význame a spôsobe monitorovania, spôsobu využitia výsledkov monitorovania (štátna vodná správa aj samospráva)
- vykonať analýzu existujúcich oznamovacích povinností užívateľov vôd a činností súvisiacich s vodou
- vytvorenie informačného systému, kde sa spoja údaje v rámci MŽP SR a kde budú údaje prístupné na rôznych úrovniach rôznymi prístupovými právami
- zverejňovanie výsledkov monitorovania na jednom mieste
- zahustiť monitorovaciu sieť na základe hydraulického a transportného modelu
- určiť postup pre vedeckého pracovníka pre oznamovanie údajov z monitorovania, ktoré prekračujú limitné hodnoty.

Špecifický cieľ 5: Zvyšovanie environmentálnej zodpovednosti a medzirezortné partnerstvá (moderátori Elena Pätoprstá, BSK a Adriana Veselá, MŽP SR)

- zabezpečiť optimálne personálne obsadenie a zlepšiť technické vybavenie štátnej vodnej správy a štátnej správy VV a VK okresných úradov
- zvážiť prenesenie kompetencie v oblasti ŽP a starostlivosti o krajinu na župy (samospráva regiónu), dotačná schéma na podporu obcí, územné plány – informovanie verejnosti, environmentálne centrá)
- vytvoriť systém povinného vzdelávania o EÚ legislatíve a environmentálnej zodpovednosti pod vedením odborníkov pre zamestnancov štátnej správy a samosprávy
- zabezpečiť informovanie laickej verejnosti prostredníctvom verejných komunikačných systémov o dôležitosti zavádzania environmentálnych zákonov do praxe. Podporovať vznik partnerstiev (napr. združenia obcí a mimovládne organizácie) pre spoločné projekty
- zlepšiť materiálne a technické vybavenie a navýšiť počet a zastabilizovanie personálnych kapacít
- pravidelné a povinné školenia vo verejnej správe, súdnictve, orgánoch činných v trestnom konaní
- negatívne hodnotená ESO reforma – potrebný návrat odborov starostlivosti o žp pod rezort MŽP SR
- zaviesť enviro výchovu prierezovo do všetkých predmetov (nie ako „osobitný“ predmet)
- zvyšovať enviro povedomie prostredníctvom masmediálnej komunikácie
- vytvoriť dotačné schémy na enviro vzdelávanie a zlepšovanie povedomia občanov o enviro zodpovednosti
- oovinná participácia pri legislatívnych návrhoch.

Všeobecné závery diskusií z okrúhlych stolov boli prezentované druhý deň konferencie, nasledovne:

- diskutujúci vedeli pomenovať konkrétne problémy, ale často bez návrhov konkrétnych riešení
- diskutujúci sa zhodli na tom, že pre konkrétny problém neexistuje jednoduché riešenie, ale bude potrebný celý balík opatrení, ktoré sa navzájom podmieňujú
- diskutujúci „jednoznačne“ pomenovali problémy, ktoré robia „iní“
- väčšina opatrení smerovala k sprísňovaniu zákonov, potreby viac reštrikcií, zlepšenia kontroly, zamedzenia možností a obmedzeniu interpretácii jestvujúcich právnych predpisov
- diskutujúci nenavrholi opatrenia tzv. „pozitívnej motivácie“
- komplex opatrení: legislatívne, administratívne, technické – a ich kombinácia, pretože nie je možné prijímať izolované opatrenia
- žiť a pracovať v území Žitného ostrova znamená „obmedzovanie“, slabé vnímanie hrdosti, že obmedzenia prispievajú k ochrane vody pre spoločnosť dnes a v budúcnosti (naše deti)
- syndróm „problémy z neznalosti“
- prvá dobrá správa: nik nepoužil termín „spodná voda“
- druhá dobrá správa: nik nepovedal, že „dajte viac peňazí a problém vyriešime“
- poznámka: málo ľudí číta ročenky SHMÚ a VÚVH

Súčasťou konferencie bola exkurzia na **ČOV Hamuliakovo a Vodárenský zdroj Šamorín**. Pracovníci BVS, a.s. Pavol Levársky a Alena Trančíková podrobne uviedli históriu, súčasné podmienky, problémy a budúce plány pre rozvoj týchto vodohospodárskych diel. Takisto sprevádzali účastníkov v areáloch prevádzok.

Záverom generálny riaditeľ sekcie vôd MŽP SR Roman Havlíček poďakoval účastníkom za aktívnu účasť a zhrnul, aký postup bude následne s prácami na Akčnom pláne. Podľa harmonogramu sa očakáva, že Akčný plán bude predložený vláde SR na schválenie do konca roku 2022.

Fotogaléria z konferencie:

<https://www.sazp.sk/projekty-eu/infoaktivty/kalendar-udalosti-hap2-voda-a-vodne-hospodarstvo/konferencia-akcny-plan-ochrany-vod-v-chranenej-vodohospodarskej-oblasti-zitny-ostrov.html>

Zapísala:

D. Thalmeinerová, 12.9.2022